

2. Зазимко О. В. Особливості формування індивідуального досвіду юнаків. *Досвід особистості: теорія і практика. Збірник матеріалів ІХ Міжнародної науково-практичної конференції (27-28 лютого 2020 р., м. Ніжин) / за ред. М.В. Папучі.* Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2020. С. 73-78.

3. Котлова Л. О. Особливості екоцентричної спрямованості осіб юнацького віку залежно від напрямку освіти. *Сучасні інновації у сфері педагогіки та психології: матеріали міжнародної науково-практичної конференції (30 листопада – 1 грудня 2018 р., Київ).* Херсон: видавничий дім «Гельветика», 2018. С. 105–108.

4. Мирошник О.Г. До проблеми генезису рефлексії. *Психологія і особистість.* 2017. №1. С.41–52.

ОСОБЛИВОСТІ САМОРЕГУЛЯЦІЇ ПІДЛІТКІВ З РІЗНИМ РІВНЕМ НАВЧАЛЬНОЇ УСПІШНОСТІ

Смик О.В.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
ostuk@ukr.net*

Актуальність проблеми. Підлітковий вік є сензитивним для розвитку свідомої саморегуляції та самоконтролю власної поведінки, емоційної стійкості. На основі саморегуляції розвивається вміння керувати собою відповідно до реалізації поставленої мети, вдосконалюється вміння спрямовувати свою поведінку відповідно до вимог життя та учбових задач. Під дією особистісних, характерологічних особливостей людина виробляє свій індивідуальний стиль саморегуляції, який сприяє підвищенню ефективності виконання діяльності та виробленню оптимальних способів успішності у ній.

Проблемі саморегуляції присвячено низку праць, в яких вона розглядається у структурі діяльності (Є.П. Ільїн, В.К. Калін, Ю.Я. Стрелков). У контексті особистості саморегуляція розглядається І.М. Галяном [2], О.О. Конопкіним, О.К. Осницьким та ін. Особливості саморегуляції розглядаються у контексті здійснення навчальної діяльності (Е.М. Балашов [1], О.О. Зайцева [3]) та комплексної рефлексивної активності особистості у процесі життєздійснення (О.Г. Мирошник [4]). Проте, поряд із широкою представленістю досліджень, присвячених різним аспектам саморегуляції особистості – у навчальній діяльності і професійній підготовці, у контексті регуляції діяльності загалом, у процесі виконання професійних завдань спеціалістами різного фаху – на сьогоднішній день практично відсутній систематизований виклад закономірностей та чинників саморегуляції особистості в підлітковому віці відносно її успішності в межах навчальної діяльності.

Мета роботи – представити результати емпіричного вивчення саморегуляції підлітків з різним рівнем навчальної успішності.

Методика та організація дослідження. Для діагностики особливостей саморегуляції підлітків з різним рівнем навчальної успішності використані

методики: «Визначення вольової саморегуляції» (А.В. Зверьков, Е.В. Ейдман), «Стиль саморегуляції поведінки» (В.І. Моросанова), «Саморегуляція» (О.К. Осницький). У дослідженні взяли участь 60 підлітків (36 дівчат та 24 хлопця), які навчаються в комунальному закладі «Китайгородський заклад загальної середньої освіти І-ІІІ ступенів» Китайгородської сільської ради Царичанського району Дніпропетровської області.

Результати дослідження. За результатами емпіричного дослідження визначено, що підлітки із низьким рівнем навчальної успішності характеризуються менше розвинутими саморегуляцією (52%) та самоконтролем (56%). Їх рефлексивність невисока (59%), а загальний фон активності – знижений. Натомість, підлітки з високим рівнем успішності характеризуються краще розвинутими вольовою саморегуляцією (53%) та самоконтролем (47%). Для них характерний спокій, впевненість у собі, стійкість намірів, реалістичність поглядів, розвинене почуття власного обов'язку.

Визначено, що підліткам із низькою успішністю властива слабка сформованість процесів моделювання (63%), що призводить до неадекватної оцінки значимих внутрішніх умов і зовнішніх обставин, проявляється в фантазуванні, яке може супроводжуватися різкими перепадами ставлення до розвитку ситуації, наслідків своїх дій. Їм властиві невміння і небажання продумувати послідовність своїх дій (70%). Вони некритичні до своїх дій, не здатні адекватно реагувати на ситуацію, швидко і своєчасно планувати діяльність і поведінку, розробити програму дій, виділити значимі умови (51%), оцінити неузгодженість отриманих результатів з метою діяльності та внести корекції. Натомість, підлітки із високою успішністю навчання характеризуються краще розвинутими саморегулятивними уміннями, розвинутими навичками планування (59%), моделювання (48%) і оцінки діяльності (53%). Вони здатні виділяти значущі умови досягнення цілей як у поточній ситуації, так і в перспективному майбутньому, що проявляється у відповідності програм дій планам діяльності, відповідно одержуваних результатів прийнятим цілям. Їм властива потреба продумувати способи своїх дій і поведінки для досягнення намічених цілей, деталізованість і розгорненість розроблюваних програм діяльності та активності. Для них властива сформованість суб'єктивних критеріїв оцінки результатів, здатність перебудовувати систему саморегуляції при зміні зовнішніх і внутрішніх умов. Вони демонструють пластичність всіх регуляторних процесів (62%).

Встановлено, що встигаючі у навчанні підлітки не схильні до деталізації дій під час їх виконання та регуляції (63%), проявляють не критичність у діях (59%), мають низький рівень практичної направленості намірів (60%), що відповідає специфіці даного віку з його орієнтацією на мрії. Виявлено, що підлітки з високою успішністю навчання більше схильні до деталізації в регуляції діяльності (51%), критичні в оцінці своїх дій (48%) та направлені на практичну реалізацію їх життєвих намірів (55%).

Висновки. Виявлено, що саморегулятивні уміння підлітків обумовлюють їх успішність у навчальній діяльності. Зокрема, підлітки, яким властивий знижений рівень навчальних досягнень, характеризуються менше розвинутими

саморегулятивними уміннями, недостатньо розвинутими навичками моделювання, програмування, проявів гнучкості та оцінки власної діяльності, низькою практичністю намірів та деталізованістю регуляції поведінки. Натомість, підлітки із високим рівнем навчальних досягнень характеризуються краще розвинутими саморегулятивними уміннями, розвинутими навичками планування, моделювання і оцінки діяльності, що характеризуються високим рівнем гнучкості, деталізованості і практичної направленості.

Література:

1. Балашов Е.М. Теоретичні моделі й концепції саморегульованого навчання. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Психологія»*. 2020. № 10. С.50- 58.
2. Галян І.М. Психологічний аналіз сутності саморегуляції як особистісної здатності. *Збірник наукових праць: філософія, соціологія, психологія*. 2015. Вип. 20 (1). С. 154–160.
3. Зайцева О.О. Мотиваційні чинники розвитку метакогнітивної активності у структурі академічної саморегуляції студентів: дис. ... канд.. психол. наук : 053. Харків, 2020. 209 с.
4. Мирошник О.Г. До проблеми генезису рефлексії. *Психологія і особистість*. 2017. №1. С.41–52.

ОСОБЛИВОСТІ ЦІЛЕПОКЛАДАННЯ ЮНАКІВ ІЗ РІЗНИМ РІВНЕМ ІНТЕРНЕТ-ЗАЛЕЖНОСТІ

Сорока А.Ю.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
alyona98soroka17@gmail.com*

Актуальність проблеми. Незворотність подій життя роблять час найважливішим особистісним ресурсом людини. Особливу значимість ресурсу часу надає його здатність позначати ціннісний зміст подій, що виникають в житті людини, надавати їм сенс, розставляти пріоритети в сьогоденні і майбутньому. Часова перспектива впливає на поведінку людини і її життя в цілому, визначаючи світовідчуття, прийняття минулого, розуміння сьогодення, стан планів на майбутнє. Особливо важливим виступає цілепокладання в ті періоди онтогенезу, коли особистість має можливість порівнювати досягнуті цілі та планувати на їх основі нові, більш чи менш реалістичні, що, як правило, відбувається в кризові етапи розвитку людини. Таким періодом онтогенезу людини виступає юнацький вік. Аналізуючи свої досягнуті цілі та часову перспективу особистість може поставити питання про результативність свого життя, його наповненість смыслом, відповідність властивих їй цінностей тим цілям, що вона перед собою ставила на початку переходу до юнацького віку.

Проблема часової перспективи особистості тривалий час виступає предметом наукової уваги. Зокрема, її вивчали Є.І. Головаха, Ф. Зімбардо, Ю.О. Клименко [1], А.Кучеренко [2], О.М. Сенік [3], В.С. Хомик.